

2023 birželis

Žiedinė ekonomika turizme

CIRCLE2

Finansuoja
Europos Sąjunga

Kontaktai

Panevėžio mokymo centras

vaida.sinkeviciene@paneveziomc.lt

Bluebook

monica.pomero@bluebook.it

Glazgo Kaledonijos Universitetas

J.Baird@gcu.ac.uk

Tarsus prekybos ir pramonės rūmai

r.sari@tarsustso.org.tr

Solski Center Celje

spela.kumer@sc-celje.si

ACCI

nelson.sousa.mendes@gmail.com

benjamincottmcconnell@gmail.com

Dokumentas yra parengtas naudoti skaitmeniniu būdu. Skatiname vengti spausdinimo, nebent manote, kad tai būtina. Jei nuspręsite spausdinti, siūlome rinktis FSC 100% arba PEFC popierių.

Viršelio nuotrauka: Adobe Stock

CIRCLE2: CIRCLE2: Profesinio mokymo ir verslo kelias į žiedinę ekonomiką (ang. VET and SMEs on the road to CE)

Žiedinė ekonomika turizme

Pristatomos istorijos buvo surinktos įgyvendinant projektą CIRCLE2 ir atskleidžia žiedinės ekonomikos principų taikymo galimybes turizmo sektoriuje įvairiais požiūriais.

Kalbėjomės su šešiais žmonėmis, pradėdami nuo Lietuvos, projekto koordinatoriaus šalies, o vėliau tęsėme pažintis kitose partnerių šalyse: Ispanijoje, Italijoje, Slovėnijoje, Škotijoje ir Turkijoje.

Tai pasakojimai savarankiškai dirbančių žmonių, labai mažų ir mažų įmonių savininkų ir įvairių turizmo sektorių ekspertų: gido Lietuvoje, nedidelio B&B Italijoje savininko, maisto kultūros tyrinėtojo, „Tarsus Slow Food“ Turkijoje vadovo, renginių organizavimo įstaigų tinklo Slovėnijoje vadovo, ALSA vadovo Ispanijoje ir galiausiai renginių organizavimo eksperto Škotijoje.

Leidinyi parengtas profesinio mokymo įstaigų mokiniams ir mokytojams kaip įkvėpimo šaltinis jų mokymo(-si) veikloms, tačiau manome, kad jis gali būti įdomus visiems, kurie į žiedinę ekonomiką žvelgia kompleksiskai.

Interviu taip pat galima rasti [Youtube](#).

CIRCLE2 komanda

Turinys

Sveiki atvykę į lėto, unikalios ir žiedinio turizmo patyrimą

Lietuva **4**

B&B paslaugų tiekėjų iššūkiai
Italija

8

Vietinio maisto kultūra ir tradicijos
Turkija

10

Nuo lauko iki stalo per pusę dienos
Slovėnija

12

Kelyje nuo 1923
Spain

14

Renginių valdymas ir žiedinė ekonomika
Škotija

16

SVEIKI ATVYKĘ Į LĒTO, UNIKALAUS IR ŽIEDINIO TURIZMO PATYRIMĄ

INTERVIU SU **DAIVA TANKŪNAITE**

Panevėžio mokymo centro interviu

ATVEJO ANALIZĖ: LĒTASIS TURIZMAS

Aš esu Daiva Tankūnaitė. Mano didžioji aistra ir meilė, ir darbas yra turizmas. Jame aš esu daugiau nei 30 metų. Galvoju, kad esu radusi savo pašaukimą. Esu gidė, turizmo lektorė, skaitau paskaitas, vedu kursus. Šiuo metu su bendraminčiais esame įkūrę Lėtojo turizmo asociaciją Lietuvoje.

Nuotraukos: iš Daivos Tankūnaitės asmeninio albumo

KAS YRA LĒTASIS TURIZMAS?

Yra keletas svarbių dalykų. Reikėtų pasakyti, kad tai yra pirmiausia kaip ir visuomeninis judėjimas, gimęs miestuose, vietovėse pasaulyje. Viskas gal prasidėjo nuo maisto, nuo greito maisto restoranų, kai žmonės norėjo valgyti kitaip, skaniau, valgyti tam krašte ar šalyje užaugusius produktus, pagamintus kaip visuomet su meile ir šiluma. Ir tada ta idėja aišku išplito į lėto miesto poziją, o dabar mes visi norėtume sakyti, kad mes labai norėtume lėto gyvenimo.

Lėtas maistas, lėtas gyvenimas ir lėtas turizmas.

Labai svarbi antra esmė - lėtai, tai nėra fiziškai lėtai. Lėtai tai yra tikriausiai alternatyva patyrimui, skoniui, vaizdui, jo sustabdymui, pajautimui. Jausmams, kad mes patys save vienok sustabdytume arba gyvenimo tempe, arba vaikų auginime, ar kažkokioje kūryboje ir tame tikriausiai pailsėtume arba pajustume kažką.

Tai yra, tuo kas yra vadinama vietos dvasia ir mes dar prisijaukinome kitą lotynišką pavadinimą „Genius Loci“ Kažkokiu būdu tu vienoj ar kitoj erdvėj gerai jautiesi, ji turi kažkokią energetiką ir nėra taip paprasta, kad iš karto suplojus delnais turi atsiverti.

KAS YRA LĒTOJO TURIZMO KLIENTAI?

Jie ne lėti, bet jie dar turi tokį kitą brandos kriterijų. Jie yra patyrę. Žodžiu, patyrę ir jie daugiau nori gal pajauti negu pamatyti. Jie važiuoja dažniausiai dėl to ką jie patirs. Aišku, jie yra matę ir lankę įvairias vietas, ieškančys naujovių. Jie gebantys suprasti, kad reikės įdėti kažkiek savo pastangų ką nors veikiant.

Galima nuvažiuoti iki [Pasvalio](#). Riaubonių vandens malūnas, karšykla yra atkurta ir kartu su bendruomene, ten kuriančiais žmonėmis, taip pat pasižiūrėti kaip tas vanduo suka autentišką vilnų karšyklą, kaip nukirpta avių vilna, mūsų šiuurkščiavilnių avių, kurios ganosi pievelėje yra karšiama, po to ta vilna yra pririšama prie verpyklos ir nusileidus į apačią yra veliama. Tu tiesiog pats gali sau nusivelti suvenyrą, kurį parsiveši. Kas įdomiausia tame yra daug žavesio visų tų žmonių, kurie tame dalyvauja.

Turiu tokį pavyzdį, kai mes darėm paveldo dienas ir nuvežėme į Upytės amatų centrą. Ponia Vilienė tiesiog liepė visiems nusipinti tautinę juostelę, tą kur jaunimas labai mėgsta ant rankos užsirišti. Ir tai pasirodo iš tiesų yra magija. Moteris, kai neturėdavo kitų nusiramavimo būdų, sėsdavo į tas stakles po Kalėdų ir ausdavo iki Velykų. Tai būdavo savotiškas darbas ir meditacija, nes ką tu gali labai pasirinkti. Ir mes papuolėm į tą meditaciją. Visi pinasi, dar nori nusipinti draugui parvežti arba žmona vyrui. Ir aš tada sakau „Važiuojam, važiuojam“, o jie sako „Tai palauk, o tai kur čia tas lėtas turizmas“.

Dievas slypi detalėse, paprastume.

KAS GALI TAPTI LĒTOJO TURIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAIS?

Žmonės jau taip gyvena, o mes juos surandame. Žodžiu, tas žmogus vienaip ar kitaip vystytų tą veiklą. Tai čia įsijungia turizmo verslo struktūros, jei taip galima pasakyti. Gidai, organizacijos, kurios ieško ką pasiūlyti klientui. Dažniausiai tas žmogus pats savaime parduoti savęs nelabai ir nori. Tiesiog taip yra. Arba žmonės susitinka renginiuose, projektuose, konferencijose.

Reikia mylėti savo miestą. Jeigu su meile sunkiau, reikia gerbti. Pirmiausia nešti pačiam, tikėti tuo ką darai ir tada ieškoti kas tau atrodo įdomu. Pažinti būtinai ir tada pirmiausiai tose vietose ieškoti žmonių, nes jei tu ruošiesi vesti į negyvą vietą žmones, arba pats tu turi ką pasakyti, arba vaizdas turi būti už milijoną, arba ten turi būti žmogus.

Maži miesteliai ir kaimai
Įvairaus amžiaus žmonės
Amatininkai
Tradicijos
Kultūros paveldas
Aistra ir patirtis

Indrės Stulgaitės-Kriukienės nuotraukos | Remigijaus Kriuko darbai, [“Glasremis”](#)

KOKIŲ LĒTOJO TURIZMO PAVYZDĮ GALITE PATEIKTI?

Kaip pavyzdį mes dabar turim [Bagotos Cibos ūkį](#) Kazlų Rūdoje. Šeima augina ožkas ir jie dabar negali išsirinkti kelio (ar pienas, ar priauglius) ir nusprendė organizuoti šeimoms išskylas į pušyną su ožkomis. Vaikai per gimtadienį su savo draugais vedasi ožkytę. Šalia eina tėvai, paskui miško aikštelėje geria arbatą, kalba apie tą gyvulį. Fotosesijos, ko visiems labai reikia ir yra laikmetis, pavyksta puikios.

Taip ateina į turizmą visi kiti dalykai - tvarumas.

Visi labai pergyvena atvažiavę į Rozalimą, kur palaidota G.Petkevičaitės-Bitės mama. Žmonės tuoj nerimauja mes neatsivežėm žvakės uždegti.

Arba [Šiluvoje](#) ilsisi Eimantas Nekrošius, mūsų teatro Dievas, - „o mes be žvakelės“. Ir tada aš sakau visiems, „O kas tą žvakelę išneš, kai mes ją čia paliksim? Kas ją išneš? Turės laukti giminės, susirinkti jas po pusmečio ant kapų?“

Mačernis (1921-1944) palaidotas pušyne ant kalnelio, kur matyti tėviškė. Iki ten reikia eiti pėsčiomis keletą kilometrų ir pakeliui nustatyta žvakėmis. Tai mes jauniems žmonėms, kurie sako, jog neatsinešė žvakės, sakom - gal mes susirinkim jas ir tuos 3 km nuneškim iki konteinerių. Tai buvo didesnis dalykas negu uždegti žvakę.

Meninio stiklo studija „[Glasremis](#)“, Remigijaus Kriuko vardą žino daugelis. Pas juos taip yra susiformavę, kad visas kolektyvas neša tą vėliavą ir mes be galo džiaugiamės, kad jie iš naujo užkūrė savo krosnis. Ir va čia tas variantas yra kai ypatingas unikalumas, nebūtinai mes čia turim pasikabinti kokią nors lėto turizmo vėliavą. Mes turim nešti unikalią patirtį. Unikalią. Ir kadangi taip yra, mes norim visom grupėm taip. Tai svarbiausia - tai įdomu visiems. Įdomu vaikams, įdomu suaugusiems žmonėms, ir kam labai sunku įtikinti, tai keturiasdešimtmečių kartai. Tai kai būna džiazuojantys festivaliai, tai groja džiazas ir dega krosnis ir gimsta meno kūriniai, tai mes galim pataikyti ir į tą sudėtingą segmentą, kuriam nežinom ką pasiūlyti, kuris yra na toks tiesiog.

KĄ PATARTUMĖTE IR PALINKĖTUMĖTE BŪSIMIEMS TURIZMO SPECIALISTAMS IR JŲ MOKYTOJAMS, NORINTIEMS STIPRINTI TVARŲ TURIZMĄ?

Nesenai mes kalbėjom su studente, kuri rašo darbą apie paveldą. Aš turėjau paprastą rekomendaciją. Pirmiausiai reikia pačiam išeiti į miestą. Pačiam. Ir pasižiūrėti visa tai. Tai kitaip nebus. Ir klausimas dėstytojų, žmonių kurie moko - ar tu ten buvai? Tai, žodžiu, pirmiausia bet koku atveju, tie jauni žmonės turi pažinti. Jie patys turi pažinti.

[Bagotos Cibos ūkis nuotrauka](#)

B&B PASLAUGŲ TEIKĖJŲ IŠŠŪKIAI

INTERVIU SU **ARIELLA** **KRISTIANSON**

ATVEJO ANALIZĖ: APGYVENDINIMO PASLAUGOS

Gyvenu čia jau dvylika metų, o mano verslas „Verdmont“ – nedideli nakvynės namai (su pusryčių paslauga), kuriuos išplėtėme per pastaruosius devynerius ar dešimt metų. Vienas pagrindinių veiklos principų – užtikrinti kuo mažesnę verslo poveikį aplinkai. Taigi, kai žmonės atostogauja, gali būti ramūs, kad jų veikla nesukelia neigiamų padarinių gamtai.

Ariella Kristianson (Verdmont) nuotrauka

Saulės kolektoriai, saulės šiluminė energija
LED žibintai, šilumos siurblys
80% sumažintas išmetamų teršalų kiekis
Lietaus vandens surinkimas
Aplinkai nekenksmingos plovimo priemonės
Biologinės įvairovės apsauga

KOKIŲ VEIKSMŲ ĖMĖTĖS ENERGIJOS SAŃAUDŲ VALDYMO SRITYJE?

Didžiausios mūsų investicijos buvo į atsinaujinančius energijos šaltinius. Per pastaruosius dešimt metų, siekdami padengti didelę dalį energijos sąnaudų, pasistatėme saulės kolektorius. Tuo pačiu, mažindami energijos sunaudojimą, visuose kambariuose panaudojame juose sukauptą šiluminę energiją, leidžiančią naudoti efektyviai dušo ir kitus įrengimus. Akivaizdu, kad LED lempučių ir saulės energijos (apšvietimui) panaudojimas sode taip pat taupo energiją. Kitas labai svarbus dalykas, kurį įdiegėme žiemos šildymui, yra šilumos siurblys, kas leido sumažinti išmetamų teršalų kiekį 80 proc., nes tai itin efektyvi sistema ir šildymo būdas. Kalbant apie energiją, reikėtų paminėti, jog siūlome ir elektromobilių įkrovimo paslaugas.

O KAIP SU VANDENTVARKA?

Vandens sistema sename pastate yra sudėtingesnis klausimas. Kai statomas naujas pastatas, akivaizdu, kad galima panaudoti lietaus ir pilkajį vandenį ir jį pernaudoti. Iš tikrųjų turėjome šiek tiek pertvarkyti savo namą. Tris vonios kambarius atjungėme nuo bendros sistemos ir juose dabar galima naudoti surinktą lietaus ir pilkajį vandenį iš skalbyklos, kuri viešbutyje yra didžiulė ir tikrai sunaudoja daug vandens. Taigi, įrengėme sistemą, kuri įgalina surinkti šį vandenį ir naudoti jį tik plovimui ir laistymui. Akivaizdu, kad naudojame labai mažą neigiamą poveikį darančius ekologiškus ploviklius. Taigi nėra jokio pavojaus, kai jis patenka į nuotekas arba yra išlaistomas. Jis nedaro jokios žalos augalams. Taip pat turime tikrai didžiulę sistemą, skirtą vandens surinkimui ir laistymui, kuri avarinės situacijos atveju užtikrintų vandens pripildymą baseine. Kitas dalykas, kurį padarėme – įrengėme mini ežerėlį, mini tvenkinį. Tam tikra prasme jis skirtas vandens surinkimui, nes jis surenka lietaus vandenį nuo stogo. Kitas aspektas yra susijęs su atsinaujinimu ir biologine įvairove. Tai tiesiogiai nesusiję su vandens taupymu, bet tikrai prisideda kitu aspektu – natūralizuoja mūsų aplinką. Mes taip pat sutvarkėme kitus svarbius paprastus elementus – įrengėme dušo galvutes su silpnėsne vandens srove ir panašius dalykus.

O KAIP SU BALDAIS IR TIEKIMO GRANDINE?

Žinoma, kiekvienas kambarys nėra specialiai pritaikytas, jie visi labai skirtingi. Dauguma daiktų įsigyti jau naudoti ir vėliau restauruoti. Jei negalime nusipirkti naudoto, tačiau daiktas mums reikalingas, žinoma, turime pirkti naują. Stengiamės įsitikinti, kad gaminiai yra ekologiški, kokybiškos gamybos, ilgaamžiai arba taisytini. Tai kitas labai svarbus dalykas, jei ką nors nusipirkto ir tai sugestų, ar galėsime sutaisyti? Taigi, yra keletas aspektų, kuriuos stengiamės paisyti kiek tik tai įmanoma. Kalbant apie tiekimo grandinę, sakyčiau, kad svarbiausias dalykas yra maistas, taigi, kai gaminame, makaronus ir picas, stengiamės naudotis vietos tiekėjų pasiūlymais, pavyzdžiui, miltų, vaisių, visada einame į ekologiškų produktų turgų, kad jų įsigytume iš vietos ūkininkų, tačiau yra keletas ingredientų, kuriuos tikrai sunku įsigyti vietoje, tačiau visada stengiamės, kad vietiniai būtų prioritetas. Tiesą sakant, ekologiškų produktų turguje labai smagu. Kai susipažįsti su vietos tiekėjais, jie žino ko tau reikia, atideda tai ir atvykus visada informuoja "O, mes dabar turime, ko Jūs pageidavote!". Tai šiek tiek palengvina tingių pirkėjų gyvenimą, reikia tik šiek tiek pastangų pasikeisti įpročius, nors daugumai jų lengviau nueiti į supermarketą. Filosofiskai mąstant, pagalba smulkiems tiekėjams yra labai svarbi. Prekybos centrai išgyvens.

ŽINUTĖ JAUNIMUI, KETINANČIAM DIRBTI ŠIAME SEKTORIUJE

Manau, kad apskritai visose pramonės šakose vyksta pokyčiai, todėl sakyčiau, kad svarbiausias dalykas, yra pačiam įgyvendinti pokyčius, susipažinti kas yra žiediškumas ir tvarumas, o įsigilinus, nebijoti apie tai kalbėti, nes yra daug žmonių, kurie galbūt investavo į verslo veiklą, tačiau nepagalvojo, kad dėmesio reikėtų skirti ir šiems klausimams. Galbūt jie yra šiek tiek vyresni ir jiems niekada neatrodė, kad tai yra pokytis, kurį jie turėtų daryti, todėl jaunų žmonių privalumas, žiūrint iš mano perspektyvos, kad jie gali įnešti šviežią požiūrį į tai, ką turime padaryti, todėl kad tai didelis pokytis, ir didelė dalis žmonių nėra pagalvoję, kad jie turi jau keistis, nebent atsiras tie, kurie aktyviai kreips šio pokyčio link. Tai gali būti, idealiu atveju, mano nuomone, jaunas žmogus, turintis veržlumo ir energijos, puikiai tinkantis vesti šiuo keliu, todėl kad galų gale, jauni žmonės bus tie, kurie gaus iš to didžiausią naudą. Nuostabu.

Verdmont aplinka

VIETINIO MAISTO KULTŪRA IR TRADICIJOS

INTERVIU SU **YASMINA** **LOKMANOGLU**

ATVEJO ANALIZĖ: LANKYTINOS VIETOS

Vietos ūkininkų
ekonomikos
skatinimas
Vietinių
gamintojų ir
turistų santykiai

Yasmina Lokmanoglu

„Slow Food“ (Lėtas maistas) yra pasaulinė visuomeninė organizacija, įkurta 1989 m. siekiant užkirsti kelią vietos maisto kultūros ir tradicijų nykimui, pasipriešinti greitam gyvenimo ritmui ir kovoti su mažėjančiu žmonių susidomėjimu valgomu maistu (iš kur jis gaunamas ir kaip mūsų maisto pasirinkimas veikia mus supantį pasaulį). Nuo pat pradžių „Slow Food“ tapo pasauliniu judėjimu, vienijančiu milijonus žmonių daugiau nei 160 šalių ir siekiančiu užtikrinti, kad kiekvienas galėtų gauti gero, sveiko ir kokybiško maisto. „Slow Food“ šalininkai tiki, kad maistas yra susijęs su daugeliu kitų gyvenimo aspektų, įskaitant kultūrą, politiką, žemės ūkį ir aplinką. Rinkdamiesi maistą galime daryti įtaką tam, kaip maistas auginamas, gaminamas ir paskirstomas, ir tokiu būdu keisti pasaulį.

Slow Food®

KAS YRA „ŽEMĖS TURGAUS“ PRADŽIA?

„Žemės turgaus“ veiklos pradžia – gastronomijos dienos Tarsus mieste. Gamintojai, dalyvavę Tarsus gastronomijos dienoje, gerai uždirbo. Tada buvo įkurta Lėto maisto asociacija „Slow Food Tarsus“. O „Žemės turgaus“ koncepcija yra tinkamiausias būdas veikti tarptautiniam lėto maisto tinklui. Jis vyksta du kartus per mėnesį, antrą ir ketvirtą sekmadienį.

AR GAUNATE PARAMĄ IŠ INSTITUCIJŲ?

Didžiausią paramą gauname iš Tarsus savivaldybės ir Tarsus prekybos ir pramonės rūmų. Mums taip pat padeda Tarsus vertybinių popierių birža ir Tarsus žemės ūkio rūmai. Tačiau nuolat mus palaiko ir remia Tarsus prekybos ir pramonės rūmai ir Tarsus savivaldybė.

KOKIŲ REIKIA DOKUMENTŲ IR KUR REIKĖTŲ KREIPTIS DĖL STENDO „ŽEMĖS TURGUJE“?

Visų pirma, Jums nebūtina vykdyti ekologinio ūkio veiklą, tačiau turite įrodyti, kad užsiimate natūralia žemdirbyste. Agrarinė-ekologinė sistema labai tinkama „Slow Food“. Kitas atvejis – jei sakai „ne, aš ne ūkininkas, tačiau noriu gaminti maistą turguje“ – tokiu atveju turi gaminti iš šiame turguje nusipirkto produkcijos.

KIEK SVARBI ŽIEDINĖ EKONOMIKA „ŽEMĖS TURGUJE“?

Be klausimo kaip gaminamas maistas, daug dėmesio skiriama pakuotėms, kaip svarbiam žiedinės ekonomikos ir tvarumo aspektui. Pavyzdžiui, prioritetas teikiamas popierinėms medžiagoms, naudojami iš natūralių medžiagų pagaminti krepšeliai, nenaudojamos plastikinės medžiagos, priimamos perdirbimui tinkamos medžiagos pakuotės ir daug panašių dalykų. Be to, daug dėmesio skiriame pakartotiniam naudojimui. Tai taip pat turi įtakos sąnaudoms, kurios yra didesnės, lyginant su vidutine to paties gaminio kaina. Natūralios pakuotės Turkijoje yra labai brangios. Dažniausiai žmonės ateina su savais maišeliais arba rinkoje parduodami daugkartinio naudojimo maišeliais.

KOKIUS SEMINARUS ORGANIZUOJATE, KAD SUSIPAŽINTUMĖTE NAUJAI ATSIDARANČIUS STENDĄ?

Mokymus organizuojame nuolat. Pirmiausia – gyvenimas be plastiko, pagarba aplinkai ir gamtai, pesticidai ir jų žala.

Reguliariai vedame seminarus šia tema. Kiekvieną sekmadienį vyksta bent vienas ar du seminarai. Virtuvės šefai pasakoja apie virtuvę be atliekų, naudojant turguje parduodamus produktus. Ir aišku vaikai mokomi pagarbiai elgtis su aplinka. Pavyzdžiui, praėjusią savaitę kalbėjome apie saulės energiją. Organizavome seminarą vaikams apie tai, kaip naudoti saulės energiją.

„Žemės turgus“ taip pat labai prisideda prie turizmo Tarsus augimo. Tai galima spręsti iš atvykstančių transporto priemonių ir parduotuvių savininkų, kurie atidaro savo parduotuves skaičiaus. Prieš žemės drebinimą taip pat budavo organizuojamos ekskursijos, kurios prisidėdavo prie „Žemės turgus“ populiarumo.

Jo metu reklamuojamas Tarsus ir tuo pačiu čia pagaminti produktai. Be to, užmezgamas ryšys tarp gamintojo ir atvykusio turistų. Tikimasi, kad artimiausiu metu šie turai vėl bus atnaujinti. Turgus tapo dėmesio centru, nes tokių natūralių maisto produktų niekur nerasite. „Lėto maisto“ garantija užtikrina galimybę gauti skanų, be pesticidų, tvarų maistą, kurį galite valgyti. „Žemės turguje“ galite smagiai praleisti laiką ir su vaikais. Tai labai graži lankytina vieta.

„Slow Food International“ nuotrauka

NUO LAUKO IKI STALO PER PUŠĘ DIENOS

INTERVIU SU **MIRKO LAZNIK**

ATVEJO ANALIZĖ: MAITINIMO PASLAUGOS

Mirko Laznik

Mirko Laznik yra „Hiša Lisjak“ vadovas. Hiša Lisjak savo kulinarinę istoriją pristato aplankydama net penkias lokacijas. Jose organizuojamos vestuvės, verslo susitikimai ir kitos šventės. Svečiai čia žavisi temine aplinka, išskirtine virtuve, novatoriškomis idėjomis ir vis dažniau tikisi atsakingo požiūrio ruošiant patiekalus iš vietinių maisto produktų.

KOKS ŠIUO METU YRA DIDŽIAUSIAS IŠŠŪKIS VIEŠOJO MAITINIMO SEKTORIUJE?

Vis svarbiau bus principo „Nuo lauko iki stalo“ taikymas, leidžiantis savarankiškai užtikrinti trumpiausią kelią nuo maisto gamybos iki jo pateikimo paslaugos. Tampa svarbu naudotis visų vietinių tiekėjų – mėsos, daržovių, vaisių – paslaugomis. Vis labiau populiarūs tampa autentiški, namuose užauginti skoniai be dirbtinių dažiklių ir priedų.

KOKIĄ SVARBĄ TEIKIATE VIETINIAMS TIEKĖJAMS?

Jau turime daug tiekėjų, kurie praktiškai yra mūsų kaimynai, - sūdytų mėsos gaminių, kiaušinių, vaisių, sūrio. Galbūt ūkininkai ir neturi galimybės pasiūlyti pakankamo produktų kiekio, tačiau padėtis gerėja ir šioje srityje. Per kiekvieną renginį kruopščiai planuojame kiekius, kad maistas nebūtų švaistomas ir jo liktų kuo mažiau. Jei lieka, prašome svečių pasiimti ir suvalgyti namuose.

KĄ DAROTE SU MAISTO LIKUČIAIS?

Žmonės yra labai sąmoningi, jie nenori išmesti maisto. Mes taip pat, jei įmanoma, sunaudojame maisto likučius. Kiekvienam svečiui pasiūlome pasiimti maistą namo ir suvalgyti jį kitą dieną, pavyzdžiui, pusryčiams arba po vakarėlio.

KIEK ESATE ĮSITRAUKĘ Į VIETINIS VEIKLAS?

Dalyvaujame vietiniuose, tokiuose kaip „Open Kitchen“, renginiuose. Taip pat renginių metu organizuojame atviros virtuvės stiliaus veiklas, kuriose svečiams pasiūlome vieną patiekalą, naudojame kuo daugiau sezoninių produktų. Šioje gražioje vietoje atviros virtuvės kurso metu svečiams suteikiame galimybę būti lauke ir mėgautis tuo, kas tuo metu gausiai derą.

Savarankiškumas
Vietiniai tiekėjai
Autentiški skoniai
Jokių atliekų
Sąmoningumas

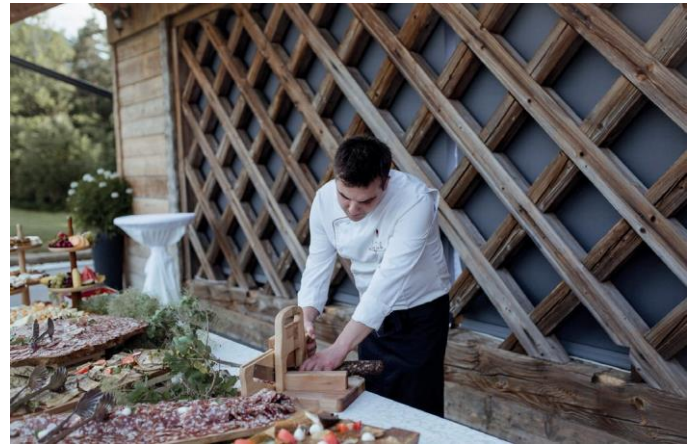
Hiša Lisjak
renginių vieta

AR YRA KOKIŲ NORS NACIONALINIŲ PASKATŲ TVARIAM MAISTO TVARKYMU?

Mes nejaučiame ypatingų paskatų iš vyriausybės. Tai labiau susiję su svečiais ieškančiais tvarumo – to jie prašo ir iš mūsų. Nacionaliniu lygmeniu skelbiami tam tikri kvietimai, bet mes jais nepasinaudojame. Kaip minėjau, to reikalauja svečiai, o mes stengiamės prisitaikyti prie jų poreikių.

KAIP MANOTE, KAS YRA SVARBIAUSIA RUOŠIANT MAISTĄ?

Stengiamės dirbti kuo ekologiškiau ir daryti kuo mažesnę poveikį aplinkai. Naudojame viską, kas tuo metų laiku yra prieinama. Pavyzdžiui, žiemą mūsų valgiaraštyje nėra egzotiškų maisto produktų. Stengiamės maistą užsakyti optimaliai, kad neliktų likučių. Turime vandens iš čiaupo, o tai yra privilegija lyginant su kitomis pasaulio šalimis, ir už jį iš savo svečių neimame jokio mokesčio.

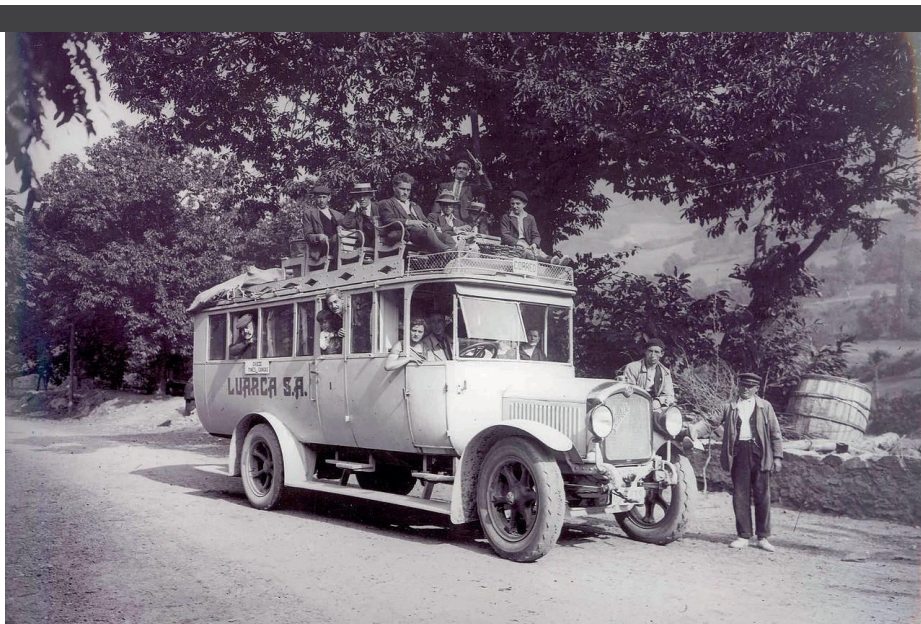

KELYJE NUO 1923

INTERVIU SU JAVIER DE LOS RÍOS VILLALBA

ATVEJO ANALIZĖ: TOURIZMAS IR TRANSPORTAS

Alsa yra įmonė, įsteigta Astūrijoje, kuriai 2023 m. balandžio 5 d. sukako 100 metų. Nuo pat pradžių „Alsa“ demonstravo verslų požiūrį. Ji buvo įkurta teikti keleivių transportavimo keliais paslaugas. Ir šiuo metu yra viena iš pagrindinių transporto paslaugų teikėjų visame pasaulyje.

„Oviedo-Cangas del Narcea Saurer“ autobusas, 1923 m.

ALSA autobusas

AR TEIKIATE SPECIALIAS PASLAUGAS TURISTAMS?

Taip, neskaitant mūsų teikiamų tolimųjų reisų paslaugų, itin intensyvių vasaros metu, teikiame paslaugas ir tiems, kurie nori keliauti viso sezono metu. Taip pat kai kuriose vietovėse, pavyzdžiui, Astūrijoje, Ovjede ir Gijone, visą vasarą siūlome išskirtines turizmo paslaugas. Šios paslaugos, kurių metu parodomos visos svarbiausios Ovjedo ir Gijono vietos, pasitelkiant audiogidą, tapo nepaprastai sėkmingos.

Be šių paslaugų, taip pat siūlome specialias pavežėjimo paslaugas į paplūdimius. Pavyzdžiui, Rodilese teikiame paslaugą, kurios metu keleivius iš Villaviciosa miesto pavežame į paplūdimius. Vasarą Lastres vietovėje teikiame išskirtines keleivių vežimo paslaugas tik į paplūdimį. Astūrijos „paslauga –žvaigždė“, „Plan Lagos“ paslauga, kuri siūloma ne tik vasarą, bet ir kitais sezono laikotarpiais. Ši paslauga teikiama labai išskirtinėje aplinkoje – Kovadongos ežerų gamtos parke. Šios pavežėjimo autobusu paslaugos dėka mes sumažiname asmeninių transporto priemonių skaičių keliuose. Tai mums yra labai svarbus pasiekimas. Tačiau vietos aplinkai tai yra dar svarbiau. Juk šios priemonės poveikis aplinkai ir joje gyvenantiems gyvūnams yra labai reikšmingas, nes tokiu būdu mes ją trikdome mažiau.

KOKIE JŪSŲ TVARUMO PLANAI ARTIMIAUSIOJE ATEITYJE?

Pereiti prie tvaresnių transporto priemonių – mūsų svarbiausias ir iš esmės yra pagrindinis mūsų strategijos tikslas. Vienas iš mūsų siūlymų ir siekių, kad iki 2035 m. visas mūsų miesto paslaugų parkas pasiektų nulinį išmetamųjų teršalų kiekį. Atliepdami šį tikslą, vis dar nagrinėjame visas galimybes ir alternatyvas. Technologijos vystosi labai sparčiai ir šiuo metu visas savo pastangas ir žinias skiriame šių alternatyvų analizei. Mes atviri visoms joms. Nesvarbu, ar tai būtų vandenilis, elektra, švarus kuras... Šiuo metu geriausias variantas, kaip visi žinome, yra elektrinis autobusas. Tačiau šiuo metu taip pat dirbame su projektais dėl vandenilio ir kitų potencialių degalų.

9.719 darbuotojų
76.000 valandų saugos,
kokybės ir
aplinkosaugos mokymų
1,7 mln. eurų metinis
biudžeto, skirtas
mokymams,
profesiniam
tobulėjimui, lygių
galimybių užtikrinimui
ir rizikos prevencijai

Javier De Los Ríos
Villalba

alsa

RENGINIŲ VALDYMAS IR ŽIEDINĖ EKONOMIKA

INTERVIU SU STEVE TAYLOR

ATVEJO ANALIZĖ: RENGINIŲ VALDYMAS

Steve Taylor

Styvas Tayloras yra aplinkosaugininkas ir patarėjas ekonominės plėtros klausimais, besispecializuojantis tvarumo projektų rengime ir įgyvendinime. Jis gerai žinomas dėl savo darbo muzikos festivaliuose, tokiuose kaip „T in the Park“, „Lake of Stars“ Malavyje. Styvas Tayloras 2014 m. buvo Glasgow Sandraugos žaidynių festivalio ir Stornovėjaus festivalio "HebCelt" tvarumo vadovas, kiekvienam renginiui pelnęs „Žalesnio festivalio“ apdovanojimus. Jis yra pelnęs apdovanojimus už šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimo iniciatyvas mokyklose, sporto klubuose, versle ir bendruomenėse. Styvas įgyvendino įvairius projektus – nuo aplinkosauginės priežiūros Afrikos tautų taurės futbolo turnyre Ganoje iki bendruomenės sklypų projekto Glasgow. Viso prisidėjo prie anglies dioksido išmetimo mažinimo daugiau nei 100 projektų.

SU KOKIOMIS PROBLEMOMIS DAŽNIAUSIAI SUSIDURIATE TVARIŲ RENGINIŲ VALDYME?

Kalbant apie "T in the Park " festivalį akcentuotina, jog tvarus jo valdymas buvo labai svarbus. Saugojome aplinką ir neleidome, kad tarša patektų į vandens telkinius. Tai buvo mūsų prioritetas. Kituose festivaliuose buvo siekiama mažinti atliekų ar sunaudojamos energijos kiekį arba nuveikti šiek tiek visose šiose srityse. Tačiau vienas jų tampa vis svarbesnis, nes ženkliai sumažina išskiriamo anglies dioksido kiekį, t.y. žmonės į festivalio vietą skatinami atvykti viešuoju transportu, o ne individualiais automobiliais.

Kūrybiškumas
Inovacijos
Rinkos galimybės
Individualizuotos strategijos

T IN THE PARK festivalis

KIEKVIENĄ RENGINIO TVARUMO STRATEGIJĄ REIKĖTŲ PRITAIKYTI PRIE KONKREČIŲ RENGINIO APLINKYBIŲ.

KAŲ ĮGYVENDINOTE HEBRIDŲ KELTŲ FESTIVALYJE?

Keltų festivalyje „Heb Celt in Stornoway“ puikiai funkcionuoja butelių užstato sistema. Pirmiausia ją įgyvendino „Zero Waste Scotland“, kuri skyrė lėšų užstato gražinimo įrangos nuomai. Naudojome biologiškai skaidžius alaus puodelius, kurie buvo priduodami. Inicijatyva buvo sėkminga, nes mes ją organizavome pritaikydami pramogos elementus. Organizavome loteriją ir kas kelintas gražinamas puodelis buvo laimingas. Dažniausiai buvo gaunamas pranešimas, kad nieko nelaimėjote, bet kartkartėmis pasirodydavo bilietas pranešantis apie laimėtą prizą. Žmonės, ypač vaikai, tiesiog norėdavo tai išbandyti dar ir dar kartą. Įrenginys atskyrė ir priėmė plastikinius butelius, biologiškai suyrančius alaus puodelius. Įranga juos išrūšiavo maždaug 99% tikslumu. Sistema atskiria tikrai efektyviai, mums teko išimti tik keletą plastikinių butelių. Visas renginys buvo stebimas ir vertinamas tvarumo prasme. Perdirbimo lygis siekė 85%. Tuo pačiu tai parodė, kad tai gali būti smagu. Žmonės įsitraukė, norėjo dalyvauti. Ir arena liko neįtikėtina švari. Žmonės priešdavo prie manęs ir sakydavo, kad dar niekada nematė tokios švaros, nes vaikai vaikščiojo aplink, rinko alaus puodelius ir bandė laimę dėdami juos į aparatą. Padarėme tai linksma ir edukacine pramoga. Taigi įsitraukė žmonės, vadovybė, aptarnaujantis personalas, kad būtų užtikrintas sistemos funkcionavimas. Tai tikrai yra labai svarbu, nes kartais atliekų srautai po išrūšiavimo gali susimaišyti.

AR GALITE PATEIKTI PAVYZDĮ, KAIP ŽIEDIŠKUMAS GALI BŪTI PRITAIKOMAS ORGANIZUOJANT RENGINIUS?

Malavyje vykstančiame festivalyje „Laker Stars“ labai glaudžiai bendradarbiaujame su bendruomene. Šioje vietovėje yra dvi mokyklos. Kai apsilankiau vienoje iš jų, pastebėjau, kad mokiniai sėdi ant betoninių grindų priešais mokytoją, jie neturi stalų. Pasikalbėjau su mokyklos direktoriumi. Jis manęs paklausė, ką ketiname daryti su scena po festivalio. Tai buvo medinė scena, specialiai pastatyta renginiui. Ir tą sceną atidavėme mokyklai. Jie tą sceną pavertė rašomaisiais stalais. Ir kai grįžau po metų, nuėjau į klases ir vaikai sėdėjo prie stalų, pagamintų iš scenos, kuri buvo naudota muzikantų festivalio metu. Man yra puiki žiedinės ekonomikos istorija. Jiems tiesiog reikėjo medienos, kurios jie negalėjo sau leisti įprastai nusipirkti, o šios iniciatyvos dėka jie galėjo problemą išspręsti panaudoję tik savo darbą,

[„Laker Stars“ festivalis Malavyje](#)

Prisiimkite atsakomybę, tikėkite tuo, ką darote, tyrinėkite tai, kas jums įdomu.

Daiva Tankūnaitė

Gyvename pokyčių epochoje, todėl sakyčiau, kad svarbiausia yra įsisaugoti problemas.

Ariella Kristianson

Rinkdamiesi maistą galime kartu daryti įtaką tam, kaip maistas auginamas, gaminamas ir paskirstomas, ir taip keisti pasaulį.

Yasmina Lokmanoglu

Svečiai nori tvarumo, jie to reikalauja, o mes stengiamės prisitaikyti prie jų poreikių.

Mirko Laznik

Vienas iš mūsų tikslų ir idėjų - iki 2035 m. pasiekti, kad visas mūsų miesto paslaugų parkas būtų nulinės taršos.

Javier De Los Ríos Villalba

Žiedinis principas - tai kūrybiškumas ir alternatyvų ieškojimas, kad žaliava nepatektų į sąvartyną.

Steve Taylor

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikoma už juos atsakinga.

**Finansuoja
Europos Sąjunga**

CIRCLE2: Profesinio mokymo ir verslo kelias į žiedinę ekonomiką
(ang. VET and SMEs on the road to CE)

Nr. 2022-1-LT01-KA220-VET-000085809